

Tussen 's-Heerenwagenweg en Danne te Breukelen

5. De huizen in de 'Koekenbuurt'

Henk J. van Es
Griftenstein 19, 3621 XJ Breukelen

De Koekenbuurt was een steeg die aan de westkant van de Dannestraat daar loodrecht op stond, ongeveer op de plaats waar nu de ingang van het Arbeidsbureau is. Aan de noordzijde van die steeg stonden tot omstreeks 1957 negen huizen met hun ruggen tegen het Huys te Keyserrijck en het daarachter liggende koetshuis. De Koekenbuurt is, evenals Het Keyserrijck omstreeks 1964 verdwenen om plaats te maken voor nieuwbouw ten behoeve van het Arbeidsbureau.

De steeg van Bart van Eyk, later van Griffioen en Van Santen

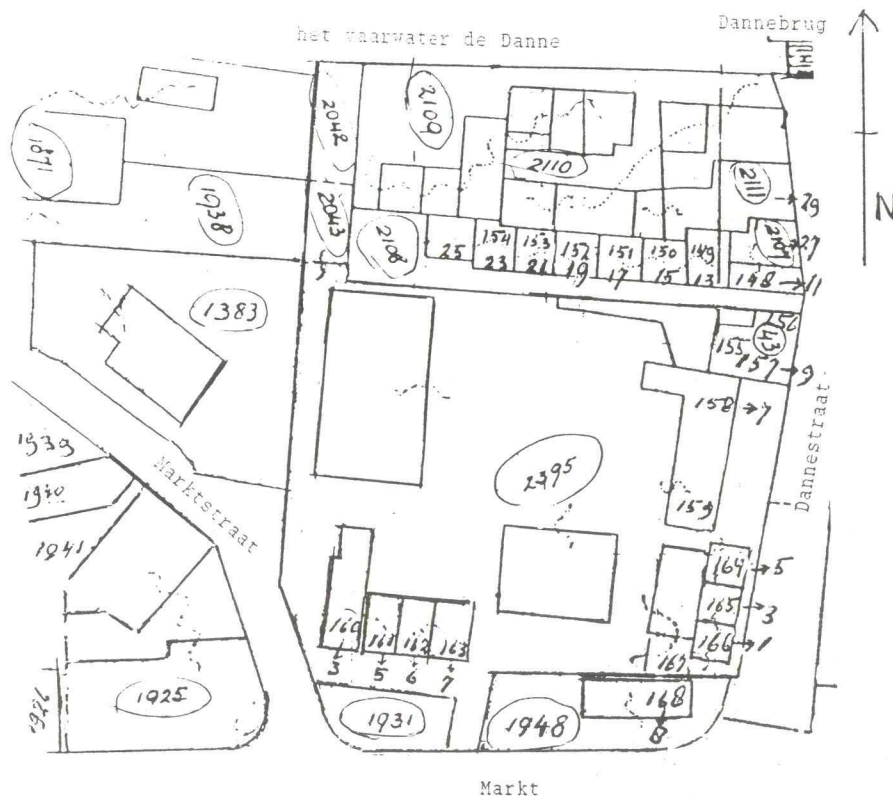
De steeg en de acht huizen die er toen stonden, werden in 1799 door de smid Bartholomeus van Eyk gekocht uit de failliete boedel van de meelhandelaar Dirk van Geytenbeek.¹ In 1832 waren ze het eigendom van Margaretha Bieshaar, de weduwe van Bart van Eyk, die vanaf 1824 als rentenierster in het huis Vecht en Dam woonde. Zij en haar man hadden in 1823 deze percelen met de kadastrumnummers 28 - 30 en 37 - 42 (zie hiervoor de publikatie genoemd in noot 2, daarin afb. 1 op blz. 173 en afb. 3 op blz. 176) vermaakt aan "de R.C. Kerk en Armen".³ Daarbij hadden zij bepaald, dat na hun overlijden de pastoor en de kerkmeesters de huizen zouden beheren zonder dat de armenmeesters zich ermee mochten bemoeien. Nimmer mochten de armen er gratis gehuisvest worden, want uit de huuropbrengst moest 50 jaar lang ieder jaar voor hen "een jaargetijde met een zingende misse met zes waschkaarsen" gehouden worden. Bart van Eyk overleed nog in datzelfde jaar 1823, Margaretha Bieshaar in 1833. De acht woningen werden nog heel lang voornamelijk door rooms-katholieke gezinnen bewoond. Aan het einde van de steeg was een plank over "de wijk", zodat de kinderen na 1885 gemakkelijk op het plein van de R.K. school konden komen.

Omstreeks 1888 verkochten de kerkmeesters de huizen en de steeg aan Hendrik Griffioen. Deze liet het hoekhuis, waarin zich vroeger drie woningen hadden bevonden, opknappen en aan het einde van de steeg een huis bijbouwen (zie Afbeelding 1, nr. 25).⁴ Na het overlijden van Hendrik Griffioen in 1891 ging het eigendom van de huizen over op zijn zoon Leendert Jan Griffioen en schoonzoon Dirk Jacob van Santen.⁵ De laatste was van 1924 tot zijn overlijden in 1928 eigenaar van het hele complex tussen de Danne en de werf van Van Stam. Zijn erfgenamen verkochten in 1938 enkele gedeelten van dit bezit.

De huizen in de Koekenbuurt werden op 20 mei 1938 door de Breukelse notaris E.B. van Julsingha geveild. De steeg en de huizen Dannestraat 15, 17, 19 en 25 (zie Afbeelding 1) werden het gezamenlijke eigendom van Arie van Stam, Gerrit van Hienen en Cornelis de Jager.⁶ In 1940 kochten zij ook de huizen Dannestraat 13, 21 en 23.

Het hoekhuis aan de noordkant van de steeg

In het hoekhuis met de oude kadastrumnummers 28 en 29 vestigden de kerkmeesters in 1878 de toen gestichte R.K. kleuter- en naaischool. De kleuterschool had twee ruime en hoge lokalen, maar beschikte niet over een



Afb. 1. Fragment van kadastrakaart Breukelen-Nijenrode, Sectie C, uit 1959. Bijgeschreven zijn de huisnummers aan Dannestraat en Markt uit 1885 en 1950. Kadasternummers (omcirkeld): 43 = huis 1 are (a) 38 centiare (ca); nr. 1383 = huis en erf 7 a; nr. 1871 = werkplaats, huis, erf en garage 9 a 60 ca; nr. 1925 = huis, stal en erf 5 a 50 ca; nr. 1926 = huis en erf 2 a 70 ca; nr. 1931 = erf 1 a 15 ca; nr. 1938 = huis en tuin 5 a; nr. 1939 = huis en erf 1 a 50 ca; nr. 1940 = huis, erf en werkplaats 2 a; nr. 1941 = huis en erf 1 a 70 ca; nr. 1948 = huis en tuin 2 a 20 ca; nr. 2042 = water 83 ca; nr. 2043 = water 55 ca; nr. 2107 = 2 huizen 72 ca; nr. 2108 = 7 huizen, erf en steeg 3 a 41 ca; nr. 2109 = 5 huizen, loods en erf 3 a 66 ca; nr. 2110 = 3 huizen, pakhuis en erf 3 a 19 ca; nr. 2111 = huis en erf 1 a 8 ca; nr. 2395 = stal, erf, 10 huizen en gedeelte waaggebouw 23 a 16 ca.

speelplaats.⁷ In 1885 verhuisde de school naar de vrijgekomen kerkelijke gebouwen aan de Straatweg, waar nu garagebedrijf Van Ekris gevestigd is. De nieuwe eigenaar Griffioen liet het hoekpand in 1888 tot twee woningen verbouwen. Het is niet waarschijnlijk, dat hij als protestant in de hoogopgetrokken zuidgevel een kruis heeft laten metselen. Deze versiering zal dus al op een oudere datum daar zijn aangebracht.⁸

De noordelijke woning (aanvankelijk met huisnummer 147, later 180 en tenslotte Dannestraat 27) was maar smal en had zijn deur in de Dannestraat (zie Afbeelding 2). Links van de deur was op de benedenverdieping een woonkamer, op de eerste verdieping was een slaapkamer en daarboven een lage zolder. De gang was als keuken ingericht en de privaatruimte was halverwege de trap gecreëerd.⁹

In 1890 woonde de kleermaker C. Kattewilder er, daarna schipper Cornelis Verwoerd en in 1897 de gezusters Ida en Wilhelmina Snel. Hun roepnamen waren Daatje en Mijntje. De laatste werd spottend Mijntje Langzaam genoemd, omdat ze ziekelijk was en alles behalve snel. Twee jaar later verhuisden de zusters naar Dannegracht 226 (nu nr. 12). De kleermaker Dominicus van Riet woonde in het huis van 1899 tot zijn overlijden in 1906.

Hij was in 1898 op 45-jarige leeftijd getrouwd met de weduwe van timmerman Jan de Kruiff, die op Dannegracht 173 gewoond had en vier kinderen meebracht. Van 1910 tot 1954 heeft de blindgeworden timmermansknecht en brugwachter Martinus de Lange er gewoond. Hij had als brugwachter in 1916 een afschuwelijk ongeluk meegemaakt: bij het omhoogdraaien van de brug raakte een zevenjarig zoontje van zijn burens, de familie Knoop, met zijn hoofd bekneld tussen de bascule en de schuine steunstang van de brug; hij was op slag dood.¹⁰ Geen wonder dat de kinderen voortaan bij de brug werden weggejaagd. Dat ge-



Afb. 2. De huizen Dannestraat nr. 27 en 29 omstreeks 1950. Links het gebouw van de voormalige R.K. kleuterschool met de woning van Martinus de Lange. Rechts het gedeelte van "Het Huys te Keyserrijck" waar Pfeiffer zijn melkwinkel en woonhuis had. (Foto-archief Historische Kring Breukelen.)

beurde zelfs bij het woonhuis van De Lange, waar in de benedenkamer een rolmangel stond en men tegen betaling lakens kon laten mangelen. Wanneer daar kinderen kwamen kijken, kregen ze ook te horen: "Wegwezen, veel te gevaarlijk".¹¹ De laatste bewoner van het huis van 1959 tot 1962 was Meep Donkelaar.

De woning met de ingang aan de steegkant (huisnummer 148, later 181 en tenslotte Dannestraat 11) had op de begane grond een kleine woonkamer, op de verdieping twee ineenlopende kamers, een alkoof en een keukentje, daarboven een lage zolder.⁹

Eerst woonde schipper J.L. Huussen in dit huis. In 1897 kwam de 25-jarige schoenmaker A.J. Knoop er met vrouw en twee kinderen wonen. Hij zal het, evenals de andere bewoners van de steeg, niet breed gehad hebben, want op den duur moest hij voor vrouw en twaalf kinderen de kost verdienen. De in 1905 in Het Keyserrijck geboren Jacob de Bruyn moest er als kleine jongen van zijn moeder wel eens een potje eten brengen.¹² Vader Knoop maakte aan huis fietstasjes en later met zijn jongens fietszadels in de schuur van Van Walderveen aan de overkant van de straat (nu Dannestraat 2).¹³ De zadels vonden veel aftrek, zodat hij een grotere werkplaats nodig had voor zijn vijf personeelsleden, waaronder vier zoons.¹⁴ Die vond hij op de zolder van de nabijgelegen "oude zaal van Stam" (zie noot 2: luchtfoto op blz. 174, rechts van pijl 2). Door de uitvinding van een zweefzadel ging de zaak zo goed, dat Knoop in 1924 een fabriek met woonhuis aan de Straatweg, nu nummer 139 - 143, kon laten bouwen. In 1927 overwoog hij zelfs een eigen leerlooierij te stichten aan het Merwedekanaal ten noorden van de Looyersdijk, maar de gemeenteraad gaf uit vrees voor stankoverlast hiervoor geen vergunning.¹⁵ In het hoekhuis Dannestraat 11 woonde van 1945 tot 1951 W. van Oostveen, die in de oorlog ondergedoken was bij zijn zwager G. Masmeijer op nummer 25. Toen het hoekhuis in 1962 onbewoonbaar was verklaard, kreeg de bewoner H.C. Draayer een ontruimingstermijn van een half jaar.

Het tweede huis in de steeg, met het adres Dannestraat 13, was al geruime tijd vóór 1962 onbewoonbaar verklaard en was daarna als pakhuis in gebruik. Het geheel, bestaande uit de woningen Dannestraat 27, 11 en 13 (Sectie C nr. 2412 dubbel huis met pakhuis, 94 centiare), was in 1959 het eigendom van melkrijder Cornelis de Jager in Oud Aa; in 1961 van diens erfgenamen. Na lang onderhandelen kwamen de panden in september 1963 aan de Gemeente Breukelen.¹⁶ Omdat de sloop uiterlijk op 14 oktober zou beginnen, moest kruidenier G.W. Harbers het pakhuis Dannestraat 13 op korte termijn ontruimen. Het afbreken zou onder toezicht van Gemeentewerken uitgevoerd worden door de Erven De Jager, die de eigendom van de afkomende bouwmaterialen hadden bedongen. Buurman W.C. Pfeiffer liet in november 1963 door zijn advocaten, de dames Haars en Baud te Breukelen, bij de Gemeente Breukelen informeren welke voorzorgsmaatregelen genomen zouden worden om beschadiging van zijn pand te voorkomen. De Gemeente beloofde zijn huis te zullen stutten en dat is ook gebeurd (zie Afbeeldingen 3 en 5).

De overige huizen in de steeg

Het tweede huis in de steeg (kadasternummer 30, huisnummer A 149, later A 183 en tenslotte Dannestraat 13) was wat groter en hoger dan de volgende huizen.

Het werd in 1849 bewoond door de 55-jarige weduwe van Jan de Kruyff, die als "slaapsteehoudster" in haar onderhoud en dat van haar kinderen voorzag. In 1860 werd haar in 1835 geboren zoon Jan hoofdbewoner van dat huis. Zijn vrouw Maria Vervoorn baarde er negen kinderen, waarna ze haar ervaring in praktijk bracht als baker. Jan de Kruyff verdiende de kost als metselaar en heeft tot zijn dood in december 1914 in dit huis gewoond. Hij werd 79 jaar. Zijn vijf jaar jongere vrouw overleed in 1916. In 1917 werd het huis verhuurd aan Jan van Hattum, die met zijn vrouw Johanna Velis en twee kinderen uit Breukelen-St. Pieters kwam. Gerardus Jacobus de Jeu, die bij Bronwasser werkte, heeft er omstreeks 1924



Afb. 3. De laatste huizen aan de Koekenbuurt (nrs. 13, 11 en 27) werden in december 1963 gesloopt. Gemeentewerklieden verwijderden de fundering. (Foto mevr. A.F. de Bruin, Breukelen.)

met zijn gezin gewoond tot hij naar Domineeslaantje 3 verhuisde. In 1938 werd een gedeelte van het huis bij de woning van melkboer Pfeiffer getrokken (zie de afdekkingen op Afbeelding 3). De laatste bewoners waren Albert van der Weyde tot 1941, Jan F. Vermaat tot 1949 en Jan Verbeek tot 1951. Eigenaar C. de Jager verhuurde daarna de op 18 mei 1949 onbewoonbaar verklaarde woning aan de kruidenier G.W. Harbers, die zijn winkel in de Dannestraat had (zie Afbeelding 5).

Vervolgens kwamen de gewoonlijk eveneens intensief bewoonde huizen drie tot acht.

Het derde huis (kadasternummer 42, huisnummer A 184, later Dannestraat 15) werd van 1849 tot 1865 bewoond door de logementhoudster Maria van den Tempel-Hendriks. Zij was een weduwe met drie kinderen en had meestal twee inwonenden. Daarna woonde tuinman Jacobus Mok er tot 1877, zijn weduwe tot 1884. Na 1906 was het jarenlang de woning van sigarenmaker Paulus van Riet, die niet meer werkte maar nog wel sigaren verkocht. Tot 1945 woonde Martinus Mulder er met zijn vrouw, daarna tot 1951 H. van Zoelen. Ook dit huis werd in 1949 onbewoonbaar verklaard.¹⁷ De ontruimingstermijn werd, evenals voor de huizen Dannestraat 13 en 19, verlengd tot december 1951. In 1957 werd het tegelijk met de volgende huizen in de steeg gesloopt.

Het vierde huis (kadasternummer 41, huisnummer A 185, later Dannestraat 17) was tot 1874 de woning van kleermaker Gijsbertus Degenkamp, daarna van schipper Dirk Steenbrink, die in 1897, toen zijn kindertal tot 10 was gestegen, naar de Nieuwstraat verhuisde. Zijn zwager Anthony Velis, die bij Matthes op Queekhoven werkte en slechts vijf kinderen had, betrok toen de vrijgekomen woning. Na zijn overlijden in 1899 bleef zijn weduwe Geertruida Steenbrink er met haar kinderen wonen. Albert van der Weyde woonde er van 1941 tot hij in 1947 de snoepwinkel van Jan van Kooten in het pand Dannestraat 4 voort ging zetten. H.A. Versteeg uit Oud Aa woonde er tot hij in 1953 naar het hoekhuis nr. 11 verhuisde.

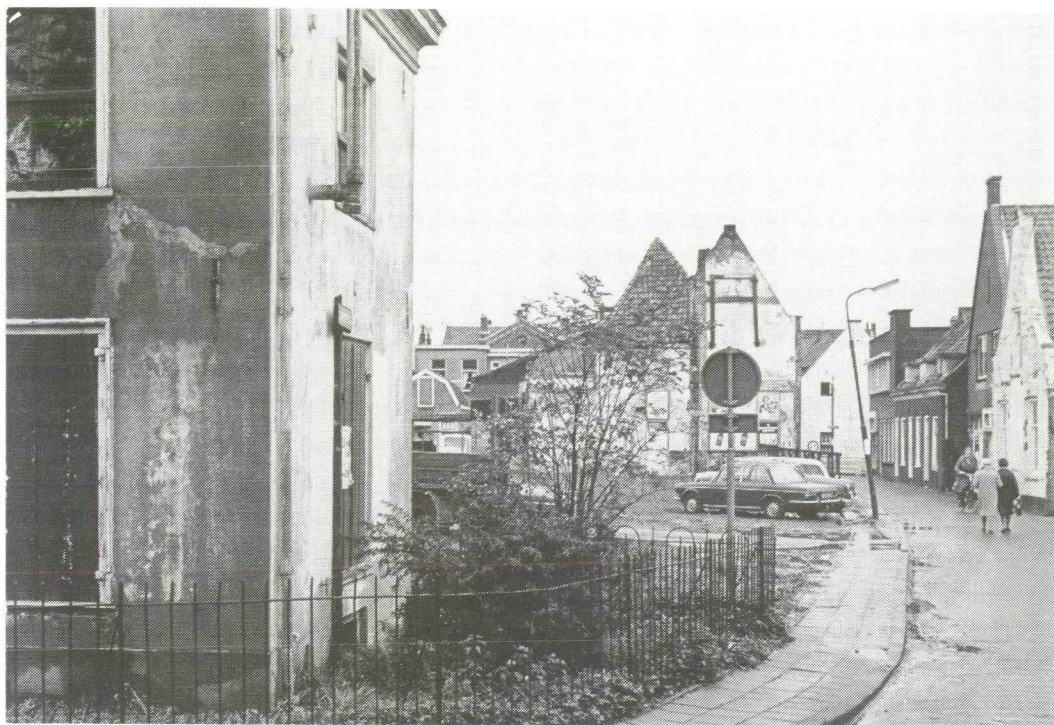
In het vijfde huis (kadasternummer 40, huisnummer A 186, later Dannestraat 19) woonde de in 1812 geboren werkman Pieter Steenbrink met vrouw en zeven kinderen. Toen in 1866 de cholera toesloeg,¹⁸ overleed op 6 augustus eerst vader Steenbrink en twee dagen later de dertigjarige zoon Hendrik. In Breukelen stierven tussen 11 juni en 23 augustus van dat jaar 23 mensen aan de gevreesde ziekte. Twaalf jaar later overleed de weduwe Steenbrink, waarna haar zoon Cornelis hoofdbewoner van het huis werd. Hij was vrachtrijder en verhuisde omstreeks 1895, toen zijn gezin zes kinderen telde, naar de Dannegracht (nu nr. 10). Vervolgens woonde de grondwerker Adriaan van Kessel er en in 1915 zijn dochter Mathilde, die met de vijlenkapper Hermanus Vandeloo was getrouwd. W.A. Weymer woonde er tot 1945, daarna de uit Rotterdam gekomen Nic. van Weelie tot 1949 toen hij een huis aan de Wilhelminastraat kon betrekken.

Het volgende huis (kadasternummer 39, huisnummer A 187, later Dannestraat 21) werd tot 1867 bewoond door de werkman Gerrit Versteeg, van 1874 tot 1898 door de werkman Cornelis de Lange, daarna door zijn zoon, metselaar Johannes de Lange, die tot dan toe met zijn vrouw en vijf kinderen op nummer A 188 gewoond had. In 1909 kwam de weduwe Hendrina Witjes-Willems er wonen. Na 1920 woonde Kees Hogenes er, die eerst op de melkfabriek Insulinde en later op de zadelfabriek van Knoop werkte. Als lid van de muziekvereniging bespeelde hij de contrabas. Van 1943 tot 1946 woonde Gijsbert den Ochtend in dit huis.

Het zevende huis (kadasternummer 38, huisnummer A 188, later Dannestraat 23) werd van 1849 tot 1881 bewoond door de werkman Jacobus Oostveen, daarna door zijn weduwe en haar dochter Gerritje, die met de schipper B.J. Broekhuizen trouwde. Van 1900 tot 1917 woonde de tuinman Simon van Putten met vrouw en vijf kinderen er. Daarna tot 1919 schipper Jan Willem Keiman en vervolgens Gerardus Veen, die op de gasfabriek werkte. In 1944 kwam de weduwe A. Metaal-van Hoof er, in 1946 opgevolgd door haar zoon Hendrik Metaal. Deze kreeg in oktober 1949 een duplexwoning in de Wilhelminastraat toegewezen.



Afb. 4. De Dannestraat in 1963. Het Huys te Keyserrijck met boekhandel en melkwinkel staat er nog. De Koekenbuurt is afgebroken. Op de achtergrond zijn de huizen Dannestraat 1 - 5 zichtbaar. (Foto mevr. A.F. de Bruin, Breukelen.)



Afb. 5. De Dannestraat gezien vanaf de Markt in oktober 1968. Het huis links op de voorgrond is de ontruimde villa "Buitendorp". Het huis rechts is het hoekhuis aan de Brouwerij (nr. 8), daarachter de winkel van Harbers (Dannestraat 2), de drie identieke huizen (Dannestraat 4 - 8, waarvan nr. 4 nu is afgebroken) en het verhoogde pand van De Haas. In het midden de gestutte zijgevel van Pfeiffer. (Foto uit Archief Gemeente Breukelen.)

Het laatste huis (kadasternummer 1290, huisnummer A 189, later Dannestraat 25) had Hendrik Griffioen in 1889 op het oude bleekveld laten bouwen. De eerste bewoners waren de 52-jarige klompenmaker-boterhandelaar Johan van den Wijngaard, zijn 31-jarige vrouw Dirkje Zuiddam en hun zeven kinderen. Van den Wijngaard was van 1900 tot 1917 orgeltrapper in de gereformeerde kerk.¹⁹ Nadat Van den Wijngaard naar de steeg van Buma aan de Herenstraat was verhuisd, woonde werkman Jan Vink er tot 1898 en J.R. van der Heiden van 1901 tot 1918. In 1919 kwam de postbode A.G. Kattevilder er met zijn vrouw en twee kinderen. Gerrit Masmeyer, die bij kolenhandelaar De Kruif werkte, woonde er met zijn gezin van 1930 tot 1949 en tenslotte H. Bergman tot het huis in 1954 onbewoonbaar werd verklaard.²⁰

Het huis Dannestraat 25 was iets groter dan de andere woningen; het had zelfs een kelder en een beschoten kap. Er was geen keuken en de enige waterkraan bevond zich in het halletje achter de trap. Als men water wilde tappen, moest eerst het onderste gedeelte van de zoldertrap, dat met scharnieren aan de muur was bevestigd, opzij geklapt worden. Als vader Masmeyer zwartbestoven van zijn werk kwam, waste hij zich meestal in een emmer op het straatje voor de deur. Ten westen van het huis waren drie gemeenschappelijke privaten, waarvan het riool in de zogenaamde Wijk uitmondde. De bewoners van zeven huizen maakten er gebruik van en hielden ze schoon. Alleen het hoekhuis nr. 11 had een eigen privaat, maar dat stond in de keuken. Moeder Masmeyer zei altijd tegen haar kinderen, dat hun tante Van Oostveen in de soep kon roeren terwijl ze op het toilet zat.²¹

De huizen in de Koekenbuurt waren éénkamerwoningen waar je met de deur in huis stapte. Ze waren 5,40 m diep, en hadden twee bedsteden. Ze zagen er verzorgd uit, de voorgevel was gewit en de vensterbanken werden

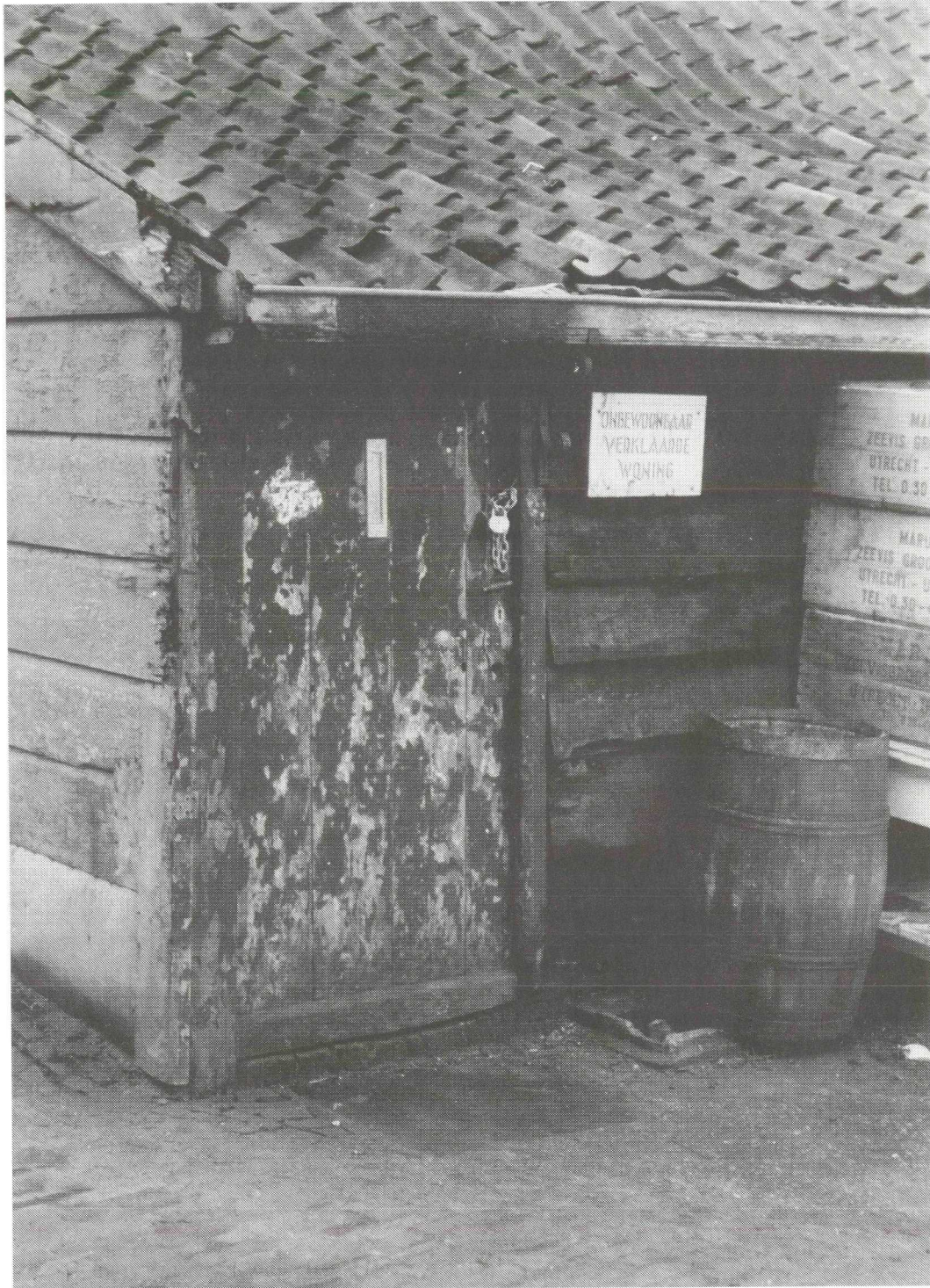
aan de buitenkant gesierd door fleurige bloemen die in potten achter rekjes stonden. Aan de overkant van de twee meter brede steeg was een schutting (zie noot 2; daarin afb. 2 op blz. 174). Daarachter lag het erf van Van Stam met een geurende mestvaalt naast de paardenstal en een waterplaats voor de bezoekers van de kaaswaag of de zondagse kerkdiensten. Ondanks deze bezwaren vonden de huurders van de huizen in de steeg het er gezellig wonen. Ze vormden een hechte gemeenschap, zaten bij goed weer veelal buiten en hadden veel plezier met elkaar.²²

In 1949 werden de woningen met de huisnummers 13 t/m 23 te vochtig en te donker bevonden. Ze kregen te weinig licht door het enige raam naast de voordeur. Ze bezaten geen keuken, geen toilet en geen slaapkamers. Daarom werden ze onbewoonbaar verklaard. De ontruimingstermijn voor de nummers 13, 15 en 19 werd in 1950 met een jaar verlengd. De gezamenlijke eigenaars van de steeg met vijf woningen en twee pakhuizen (Sectie C nr. 2108, 3 a 41 ca) waren toen W.A. van Stam en C. de Jager. De Erven Van Stam verkochten in 1956 hun helft aan de Gemeente Breukelen. Pas nadat in 1957 C. de Jager dat ook had gedaan,²³ werden de huizen Dannestraat nrs. 15 t/m 25 gesloopt.

Drie huizen aan de zuidzijde van de steeg

Aan de zuidkant van de "Koekenbuurt" stonden in 1799 drie huizen die het eigendom waren van de meelhandelaar Dirk van Geytenbeek. Die was niet in staat zijn schulden te betalen, had toen zijn "insolvente boedel" verlaten en daarom werden zijn bezittingen op 10 april 1799 publiek verkocht "ten Huysse van Bart Koops Casteleyn in het Gerechtshuys te Breukelen". De tuinder Gerrit Langezaal werd de nieuwe eigenaar van "drie huysingen of wooningen staande bij elkander in de Danstraat, daar ten zijden den eigenaar selfs en ten noorden de huysingen van Barend van Eyk en ten oosten de Dan straat".²⁴ Twee van de drie huizen stonden met hun voorgevel aan de Dannestraat, de derde stond achter het tweede huis en had een ingang en een tuin aan de Koekenbuurt. Bij de instelling van het kadaster in 1832 waren de huizen onder het ene nummer 43 gebracht (zie Afbeelding 1 en in het artikel genoemd in noot 2 afb. 1 op blz. 173 en afb. 2 op blz. 174). Ze waren toen eigendom van Gerrits zoon Barend Langezaal.²⁵ Die verkocht ze op 11 april 1844 aan Mijndert Meyers, de timmerman die aan de Brouwerij woonde.²⁶ Op 7 april 1854 kwamen de "drie arbeiderswoningen" voor f 1000 in het bezit van hoofdonderwijzer-koster Cornelis van den Berg.²⁷ De koper mocht geen deuren of ramen maken die zouden uitkomen op de bloementuin van het ernaast staande huis van Cornelis van Stam. Deze zou het bestaande raam van een der verkochte huizen, dat in de bloementuin uitkeek, nimmer betimmeren of beplanten. De volgende eigenaren van het pand waren koopman Anthonie de Wit in 1867, rietdekker Jan van Woudenberg te Houten in 1878 en bierhandelaar Hermanus Verwoolden te Utrecht in 1912.

Bij de verkoop in 1854 waren de drie woningen tot 1 mei verhuurd. Het achterste en hoogste huis voor f 38 per jaar aan Jan van Schaik, dat op de hoek voor f 38 aan Teunis Smorenborg en het huis ten zuiden ervan en uitkijkend op de bloementuin van Van Stam, voor f 35 aan de weduwe Gerards. In het achterste huis (toen wijk A nr. 131, later nr. 137, 155 en 190) vestigde zich in 1856 de bejaarde Pieter Smaling met zijn gezin. Na zijn overlijden in 1863 woonde zijn weduwe Maria van Melsen er tot haar dood in 1872. De weduwnaar Willem van Riet was in 1859 met Alida Smaling getrouwd en trok toen bij zijn schoonouders in. Hij overleed in 1866, waarna zijn weduwe met drie kinderen bij haar moeder bleef wonen. Haar zoon Dominicus van Riet woonde tot zijn 45ste jaar bij haar. Alida van Riet-Smaling bleef in het huis wonen tot zij in 1912 op 89-jarige leeftijd overleed. In dat jaar werd het huis verenigd met de twee andere huizen, die toen de nummers A 191 en 192 droegen.



Afb. 6. De oude klompenmakersschuur achter de woning Dannestraat nr. 9 van Jacob Sprey. (Foto Jaap Groot, uit Collectie mevr. A.J. Groot-Wisse, Breukelen.)

Toen Teunis Smorenborg in 1855 met zijn vrouw en vier kinderen naar Amerika vertrok, werd het hoekhuis (nr. 132, later nr. 138, 156 en 191) achtereenvolgens bewoond door Adrianus van Putten, Dirk Meyers, de weduwe L.C. van der Horst-Boekweg en de vroedvrouw Petronella Louisa Voituren.

Petronella kwam uit Zaltbommel en was in 1850 op 31-jarige leeftijd als verloskundige in Breukelen aangesteld. Ze woonde hier met haar zuster en neef, had een zwakke gezondheid en is maar 46 jaar oud geworden.²⁸

In 1868 kwam Cornelis van den Burg er wonen, in 1871 Adrianus van Doorn. Die bleef er twee jaar en daarna woonden talrijke huurders er slechts korte tijd. Een uitzondering was Goozen Daamen, want die woonde er van 1879 tot 1889. De weduwe W.A. van Kooten-Koenen woonde daarna in het huis en tot 1907 de hoepelmaker Willem van Zoelen uit IJsselstein. Later woonden de timmerman Martinus de Lange, de werkman Willem van Elst en de groentekoopman Gerrit van Loenen er. In 1912 werd ook dit huis samengevoegd met de andere twee woningen.

In het derde huis (nr. 133, later nr. 139, 157 en 192) heeft de weduwe Aleida Aarts-Gerards tot haar dood in 1861 gewoond. Zij werd opgevolgd door de smid Petrus Meulemeester, in 1871 door de molenmaker Cornelis Snel die het jaar daarop overleed, waarna de gruttersknecht J. Venis het huis betrok. De smidsknecht H.J. Vink woonde er van 1873 tot 1878, daarna Pieter Koenen en de timmerman Cornelis Broekhuizen. Van 1883 tot 1899 woonde de weduwe C.M. Boereboom-Korthoef er en tot 1911 haar dochter Johanna.

Het huis van Dien Kemp, later van Jacob Sprey, Dannestraat 9

In 1912 werden de drie huizen met de nummers A 190-192 aan de zuidzijde van de steeg verenigd tot nr. 192, later Dannestraat 9. Er vond geen ingrijpende verbouwing plaats, want op de luchtfoto uit 1926 zijn de daken van de oorspronkelijke huizen nog zichtbaar. De nieuwe eigenaar verhuurde het pand aan de 59-jarige weduwe Dien Kemp.²⁹ Zij had tevoren op de zolder van haar eenkamerwoning Watersteeg 268 een logement voor bedelaars geëxploiteerd. Als haar gasten al te vies leken, bracht zij ze onder op de zolders van twee naburige huizen in die steeg.³⁰ Ook in de Dannestraat bleef Dien Kemp "slaapsteehoudster". Haar huis werd meestal de "bedelaarsdoelen" genoemd, een enkeling sprak spottend over "de luis aan de ketting". Een vijftal oudere mannen vond er een vast onderdak. Nadat haar zoon was overleden en haar dochter vertrokken, verhuisde Dien in 1918 naar Utrecht.

Het huis kwam te koop en klompenmaker Jacob Sprey uit de Kerkstraat werd de nieuwe eigenaar en bewoner.³¹ De Koekenbuurt, die ook wel "de steeg van Dien Kemp" genoemd werd, kreeg toen de aanduiding "de steeg van Sprey". In de schuur achter zijn huis maakte Sprey klompen. Aan de overkant van de plaats op het erf stond het hok waarin de houtkrullen werden gedroogd en de schuur waarin zijn zoon Jaap zijn vis bakte. Vrouw Sprey had in het voorhuis op de hoek van de steeg een viswinkeltje ingericht. De vishandel werd later door haar zoon voortgezet op de Nieuwstraat. Vader Sprey heeft tot ver na de Tweede Wereldoorlog klompen gemaakt. Toen hij "stil ging leven", wandelde hij dagelijks met zijn bejaarde vriend C. Versluis door het dorp of maakten zij "een rondje Nieuwersluis". In 1961 overleed hij op 82-jarige leeftijd. Zijn erfgenamen verkochten het huis aan de Gemeente Breukelen. In het najaar van 1963 werd het gesloopt en tot die tijd heeft J. Sprey Jr de oude schuur nog gebruikt als opslagplaats voor zijn vishandel (zie Afbeelding 6).

In het volgende artikel in deze reeks zal nader worden ingegaan op het gebied waar nu het postkantoor staat.³²

Noten

- 1 H.J. van Es, 1993a. Tussen 's-Heerenwagenweg en Danne te Breukelen (1). Tijdschrift Historische Kring Breukelen, jaargang 8, nr. 1, blz. 33 - 45, in het bijzonder blz. 40.
- 2 H.J. van Es, 1993b. Tussen 's-Heerenwagenweg en Danne te Breukelen (3). Tijdschrift Historische Kring Breukelen, jaargang 8, nr. 4, blz. 172 - 185.
- 3 Notarieel Archief (Rijksarchief te Utrecht), inv. nr. 559, akte nr. 68, testament d.d. 23.11.1823. Van Eyk lag ziek te bed en bepaalde dat na zijn overlijden "eene uitvaart met eene zingende misse met 24 waschkaarsen moest plaats hebben". De pastoor zou daar-

- voor *f* 50 ontvangen en de zangers ieder *f* 3. Diezelfde dag zou in de kerk aan de R.C. armen brood worden uitgedeeld, "waartoe ik begeer dat 1 mud goede weit zal worden gebruikt". Er moesten twaalf maandelijks diensten volgen met elk een brooduitdeling van 1/2 mud weite. Ook moesten er in het eerste jaar 30 zielemissen à *f* 1 door de pastoor gelezen worden. Van Eyk is op 7.12.1823 op 72-jarige leeftijd overleden. Zijn acht jaar jongere vrouw nam in haar testament van 4.7.1827 (inv. nr. 563, akte nr. 30) vrijwel dezelfde bepalingen voor zichzelf op. Ook voor haar moest jaarlijks gedurende 50 jaar een "jaargetijde met zingende misse met 6 waschkaarsen" worden opgedragen. Haar huisorgel vermaakte zij aan de Pastorie. Zie ook Kadastrale Legger Breukelen-Nijenrode (in het Gemeentehuis te Breukelen), art. 4.
- 4 Kadastrale Legger, art. 514, nr. 43 t/m 51. De huizen met kadasternummers 28 en 29 kregen na de verbouwing in dienstjaar (d.j.) 1891 nr. 1540 (= huis 44 ca) en nr. 1541 (= huis 28 ca); in d.j. 1941 werden ze samengevoegd tot nr. 2107 (= twee huizen 72 ca). In d.j. 1871 was 30 el afgenomen van nr. 37 (= steeg 2 roeden) en gevoegd bij de nieuwgebouwde huizen die later het adres Dannegracht 1 en 2 kregen. De verkleinde steeg kreeg kadasternummer 1291 (= weg 1 r 70 el). Het achter deze nieuwe huizen gelegen deel van nr. 32 (= tuin 5 r 40 el) kreeg toen nr. 1290 (= bleekveld 60 el). Daarop liet Griffioen in d.j. 1892 het achterste huis van de Koekenbuurt bouwen, kadasternummer 1290 (= huis en erf 60 ca), met het adres Dannestraat nr. 25.
 - 5 Kadastrale legger Breukelen-Nijenrode, art. 847 en 892.
 - 6 Kadastrale Legger Breukelen-Nijenrode, art. 1606, nr. 1-5. In d.j. 1941 verenigd onder het kadasternummer 2108 = 7 huizen, erf en steeg 3 a 41 ca.
 - 7 H.J. van Es, 1990. Het klooster Bethlehem te Breukelen. Tijdschrift Historische Kring Breukelen, jaargang 5, nr. 4, blz. 150 - 163, in het bijzonder blz. 155, 156 en noot 18 op blz. 162.
 - 8 Enkele R.K. Breukelaars zeiden me wel eens gehoord te hebben, dat dit pand vroeger een klooster was geweest. Dat zal niet juist zijn, want het Bevolkingsregister vermeldt omstreeks 1880 geen bewoners, maar heeft wel de aanduiding "R.C. bewaarschool". De zusters Franciscanessen woonden op Rijn en Vecht, hun opvolgsters woonden in een deel van de pastorie aan de Straatweg.
 - 9 Archief Gemeente Breukelen 1949 - 1988, inv. nr. B 148: onbewoonbaarverklaring van de panden Dannestraat 9, 11 en 27 op 8.5.1962.
 - 10 Interview met J. Boekweit op 12 april 1988. Bevolkingsregister Breukelen-Nijenrode 1900 - 1920: Dannestraat 181, Johannes Knoop geb. Breukelen-Nijenrode 23.10.1908, overl. aldaar 19.4.1916.
 - 11 Interview met J.N. de Jong op 21 april 1988.
 - 12 Interview met Jac. de Bruyn te De Meern op 13 november 1987.
 - 13 Interview met J.Q. van Leusden te Breukelen op 14 januari 1988.
 - 14 Zie J. van Muiswinkel, 1973. Breukelen en Nieuwer Ter Aa, oude prenten en prentkaarten vertellen verder. Repro-Holland, Alphen aan den Rijn, blz. 84 en 53.
 - 15 Archief Breukelen-Nijenrode, Raadsnotulen d.d. 21.2.1924 (vaststelling rooilijn) en raadsnotulen d.d. 6.9.1927.
 - 16 Kadastrale Legger art. 1605. Archief Gemeente Breukelen 1949 - 1988, inv. nr. B 272. De waarde voor de Gemeente Breukelen werd in 1961 geschat op *f* 6200. De heer J.P. de Jager vroeg toen *f* 7750 plus de bij de sloop vrijkomende materialen. De gemeenteraad besloot hiertoe op 17.11.1961, maar het duurde tot 6.9.1963 voor de overdracht bij notaris T.C. Akkerman plaatsvond.
 - 17 Archief Gemeente Breukelen 1949 - 1988, inv. nr. A 84, onbewoonbaarverklaring per 18.5.1949 van de woningen Dannestraat nrs. 1, 3, 5 en 13, 15, 17, 19, 21 en 23 (nr. 21 stond toen leeg).
 - 18 Archief Breukelen-Nijenrode, inv. nr. 8/34, Agenda 1866-1, nr. 291: circulaire van de Commissaris des Konings d.d. 8.6.1866 met raadgevingen inzake de cholera; o.a. tijdens de komende hooibouw geen dorst lessen met slotwater, maar ketels meenemen met koude thee of koffie, en vooral goed ontbijten; in de steenbakkerijen, waar ook veel uit de sloten gedronken werd, gefiltreerd water te drinken geven. Verspreide gevallen van cholera waren er in Utrecht, Wilnis, Breukelen-Proosdij, Oud-Loosdrecht, Jutphaas en Veenendaal.
Idem brief nr. 297: melding d.d. 12.6.1866 van de burgemeester van Breukelen-Nijenrode aan de Inspecteur van het Geneeskundig Staatstoezicht dat op 11 juni zich het eerste geval van cholera had geopenbaard en wel "bij een arbeider op de Steenplaats Cromwijk, doch in de kom van Breukelen-Nijenrode wonend". Dat was op het adres Herenstraat A 260, dus aan de westkant ter hoogte van de huidige Hazeslinger. De man is die

- avond aan de ziekte bezwijken, "terwijl een meisje, gisteravond naar hier overgekomen van Leyderdorp, reeds hedenmorgen is overleden". Blijkens het Bevolkingsregister Breukelen-Nijenrode 1860 - 1875 was het eerste slachtoffer Ernse van Reenen, geb. Breukelen-Nijenrode 17.6.1814, overl. aldaar 11.6.1866. Hij liet een vrouw en vier kinderen na, waarvan de jongste 10 jaar was.
- 19 Zie H.J. van Es, 1993c. Geschiedenis van de Gereformeerde Kerk van Breukelen. Stichting Historische Reeks Breukelen / Verloren, Hilversum, blz. 78, 273 en 295.
 - 20 Archief Gemeente Breukelen 1949 - 1988, inv. nr. A 86, Dannestraat 25, "het laatste blok in een slop", onbewoonbaar verklaard op 26.3.1954.
 - 21 Interview met E. Masmeyer Gzn op 21 september 1993.
 - 22 Interview op 14 januari 1988 met de heer J.Q. van Leusden, wiens moeder Wilhelmina Maria van Riet in het huis Dannestraat nr. 6 tegenover de Koekenbuurt had gewoond. De naar de Straatweg verhuisde Alida Knoop-Versteeg, die op oudejaarsdag 1935 weduwe was geworden, zei vaak tegen haar: "Mina, wat hebben we toch altijd een schik gehad in die Koekendans".
 - 23 Archief Gemeente Breukelen 1949 - 1988, inv. nr. A 222 en A 258. De Erven Van Stam verkochten op 26.11.1956 hun aandeel voor f 1000 aan de Gemeente Breukelen (Raadsbesluit op 7.8.1956, goedkeuring Gedeputeerde Staten op 3.10.1956). C. de Jager, Oud Aa 12, wilde zijn aandeel in zes huizen verkopen voor f 1500 mits hij ze zelf mocht slopen en het pandje Dannestraat 13 geheel in bezit kreeg. Die laatste transactie werd op 22.5.1957 door de Raad goedgekeurd en De Jager kocht de helft van dit pakhuis voor f 464. Zie ook Kadastrale Legger Breukelen-Nijenrode, art. 1605.
 - 24 Archief Dorpsgerichten, inv. nr. 370, gerecht Breukelen-Nijenrode, Protocollen van akten 1799 - 1811, fol. 10, d.d. 1.8.1799. Ook: Van Es, 1993a (genoemd als noot 1), blz. 40 - 42.
 - 25 Rijksarchief te Utrecht, Afdeling Topografische Atlas: Oorspronkelijke Aanwijzende Tafel van grondeigenaren in de gemeente Breukelen-Nijenrode, sectie C genaamd Otterspoorbroek, nrs. 43 - 46 en 48.
 - 26 Kadastrale Legger Breukelen-Nijenrode, art. 186, nr. 4. Mijndert Meyers, geb. Loosdrecht 1811, woonde aan de Brouwerij waar hij zijn timmerwerkplaats had. In 1854 verkocht hij die aan timmerman Hendrik Griffioen en vertrok met vrouw en kinderen naar Rotterdam.
 - 27 Notarieel Archief (in Rijksarchief te Utrecht), inv. nr. 597, akte 25 d.d. 7.4.1854 en Kadastrale Legger Breukelen-Nijenrode, art. 287, nr. 15. C. van den Berg was door de gemeentebesturen van Breukelen-Nijenrode en Breukelen-St. Pieters op 25.5.1832 aangesteld als hoofdonderwijzer aan de Openbare School op het Kerkplein. Hij was tevens kostverzorger van de Hervormde Gemeente en genoot vrij wonen in het kostershuis. Tegen een gemeentelijke jaarvergoeding van f 100 moest hij de hulponderwijzer huisvesten. Op 1.5.1864 werd hem "op de meest eervolle wijze ontslag verleend", waarbij de burgemeester het betreunde dat Van den Berg om gezondheidsredenen moest weggaan "uit eene betrekking, die door hem op een zoo waardige wijze werd bekleed". Zijn laatste salaris bedroeg f 1300, zijn gemeentepensioen werd f 659 per jaar. In zijn plaats werd J. Pottebakker benoemd (Archief Gemeente Breukelen-Nijenrode, (nieuw) inv. nr. 3, Notulen Gemeenteraad 1851 - 1858, vergaderingen van 13.5.1852, 23.5.1853, 26.5.1858, 10.6.1858 en 14.6.1858; inv. nr. 4, Notulen Gemeenteraad 1858 - 1868, vergaderingen van 7.12.1863, 26.1.1864 en 3.5.1864).
 - 28 Petronella Louisa Voituron, geb. Nijmegen 29.10.1819, overl. Breukelen-Nijenrode 4.10.1866, R.C., vroedvrouw. Ze kwam uit Zaltbommel en werd op 13.7.1850 door de gemeenteraad benoemd als opvolgster van de weduwe J. van Seenus-van den Brink uit de Achterstraat. Op een wedde van f 150 per jaar moest ze de vaste armen en bedeeden van de beide Breukelens gratis behandelen. Op 25.2.1852 verleende de gemeenteraad haar een gratificatie van f 25, omdat zij vanaf haar komst slechts 24 verlossingen had gedaan en daarvoor nog geen f 25 had ontvangen, zodat "zij in haar staat niet anders dan hoogst behoeftig leven kon". In 1853 was de gratificatie f 15. Op 26.1.1864 constateerde de voorzitter van de gemeenteraad dat haar "dienstprestatie door haren ongelukkigen lichaamstoestand als alleszins gebrekkig genoemd mag worden". De raadsleden die met het geneeskundig toezicht belast waren, konden op 27.7.1864 echter niet verklaren "dat zij geheel ongeschikt is om verloskundige hulp te verlenen". Op 17.8.1865 besloot de raad van Breukelen-Nijenrode dat zij "door haar ziekelijken toestand minder geschiktheid verkregen heeft haar betrekking langer uit te oefenen". Er zou een nieuwe vroedvrouw worden benoemd, die dan de verplichting kreeg haar voorgangster "eene uitkering te doen van f 50 per jaar". Op 13.12.1865 trok een nieuw te benoemen vroedvrouw zich terug. Na het overlijden van mevrouw Voituron werd het tractement op

- 11.10.1866 verhoogd tot f 200.
- 29 Huiberdien van der Heyden, geb. Utrecht 26.8.1853, was gehuwd geweest met de rooms-katholieke schipper J.C. Kemp, geb. 31.12.1852, overl. Breukelen-Nijenrode 8.2.1905. Het gezin woonde eerst dichterbij de Herenstraat in het eerste huis aan de zuidkant van de Watersteeg, wijk A nr. 221. Toen de eerste drie huizen in 1889 werden opgeheven, betrok de familie Kemp een wat meer naar de Vecht gelegen woning, wijk A nr. 224 (later omgenummerd in nr. 268), waar de katholieke Hendrik de Bruin tevoren logementhouder was geweest. Na het vertrek van Dien Kemp in 1912 werd haar huis een pakhuis van de smid Pieter Balk. In 1994 was het pakhuis nog in bezit van de familie Balk.
- 30 Mededeling van G. van Dijk, Stationsweg 23 te Breukelen tijdens een interview op 27 oktober 1989. Volgens de heer Van Dijk verstrekte Dien Kemp op een briefje van de Gemeente de zwervers een maaltijd en een slaappleats. Over een gemeentelijke vergoeding voor haar activiteiten is verder niets bekend. Wel was er omstreeks 1870 een gemeentelijke regeling, waarop een der raadsleden als "passantenmeester" toezicht hield. Het raadslid F.L. Kubatz volgde op 17.4.1868 de aftredende wethouder A. van Leeuwen op als passantenmeester. Opmerkelijk is dat zij beiden logementhouder waren voor beter betalende gasten, de een in Het State Wapen, de ander in Het Rode Hert. In de raadsvergadering van 22.2.1869 kwam de "passantenverpleging" ter sprake en noemde burgemeester Spengler "het bezwaar dat gelegen is in het voortdurend verstrekken van geld of nachtlgies aan behoeftige passanten". Hij wees erop dat de regeling voor slaapsteden door het "Diaconie armbestuur" in Maarssen was opgeheven, zodat daar "de gelegenheid van 's nachts in die gemeente te vertoeven is benomen". Bij de begrotingsbehandeling zou de raad op dit punt terugkomen en zien of opheffing van de regeling in Breukelen mogelijk was. Nadat hij er herhaalde malen om verzocht had, werd Kubatz op 19.11.1869 ontslagen als passantenmeester en daarin opgevolgd door wethouder D. van Stam. In het gemeenteverslag over 1889 (Archief Gemeente Breukelen-Nijenrode, inv. nr. 8/75, Agenda 1890, nr. V6, d.d. 24.4.1898) staat onder het hoofdstuk Gemeentepolitie, dat er bonnen verstrekt zijn "voor koffie en brood aan arme passanten".
- 31 Kadastrale Legger Breukelen-Nijenrode, art. 1159 nr. 1 = Sectie C nr. 43. Jacob Sprey, geb. Zwammerdam 16.8.1878, overl. Breukelen 19.7.1961 was gereformeerd en woonde tevoren met vrouw en zes kinderen in de Kerkstraat op nr. A 26. Volgens het Archief Gemeente Breukelen 1949 - 1988, inv. nr. B 148 en B 271, was op 21.11.1960 overeenstemming met hem bereikt over de verkoop van het huis Dannestraat 9. De afgesproken prijs was f 4500, maar de koop is toen niet doorgegaan. Op 26.9.1961 schatte taxateur R. Plomp de waarde op f 5300, maar de Erven Sprey vroegen f 6250, plus een passende woning voor de huishoudster van hun vader en toestemming voor vishandelaar Jaap Sprey het achterste deel van het pand kosteloos als opslagplaats te gebruiken tot het zou worden afgebroken. De gemeenteraad ging hiermee op 17.11.1961 akkoord; de akte werd op 26.7.1962 verleden voor notaris Akkerman. Inmiddels was het pand op 8.5.1962 onbewoonbaar verklaard. Het bestond toen uit een woonkamer en keuken, een slaapkamer en onbeschoten zolder; het privaat was in de bouwvallige houten schuur.
- 32 In het voorgaande artikel: H.J. van Es, 1994. Tussen 's-Heerenwagenweg en Danne te Breukelen. 4. Geschiedenis van brouwerij "De Vijfhoek". Tijdschrift Historische Kring Breukelen, jaargang 9, nr. 1, blz. 10 - 26 zijn helaas enkele foutjes geslopen: het bouwjaar van de brandweergarage (blz. 23) is niet 1983, maar 1960; in 1983 is het bouwplan voor de zes woningen die erop kwamen, aanvaard. De echtgenote van A.M. Kasteleyn (blz. 26, noot 53), geciteerd uit de kadastrale legger Breukelen-Nijenrode, dienstjaar 1959, heet niet J.C. Loudon maar J.C. Lanson.